

« zurück blättern vor »

RATA subst. m. (f.), ab 1584; auch *rat.* 1) ‘Hilferuf, manchmal Ausruf der Verzweiflung, der Angst, der Verwunderung, der Freude usw.’ – ‘okrzyk wzywający na pomoc, na ratunek, niekiedy też okrzyk wyrażający strach, rozpacz, zdziwienie, radość itd.’: 1584 W.Post.W.3 136, L *Znalazłszy go umarłego, zawołał głosem wielkim: przebóg rata!* ○ 1684 Chrościń.Trąba D3 *A ty co mówisz Węgierska Kráino [...] Iże niewołałsz nawet, rátá, rátá.* ○ (1731) 1767 Jabł.Ez. 27, L *Co tam u kata Tak strasznie woła: gwałtu, gwałtu, rata!* ○ 1746 TR *rata na ulicy wołaią.* ○ 1776 Dudz (nieposp.) 55, MAY *Rata – gwałtu.* ○ vor 1812 L *RATA! RETY! interiectio auxilium implorantis.* ○ (†1821) 1877 Zabł.Różne 383, DOR *Halino! źle koło mnie! ah! Halino, rata!* ○ (1857) 1886 Szujski Zbor. 63, DOR *Wszyscy krzyczą: Rata! naprawiać Republikę.* ○ (1916) 1920 Kaspr.Księga 83, DOR *Przyglądam się waszym obliczom: znajomi, czy nieznanomi? Hej! raty! (...) Dyć nie ma żadnego zwątpienia! wy nasi! –* CN, TR, L (zan.), SWIL, DOR (daw.). 2) ‘Hilfe, Rettung’ – ‘pomoc, ratunek’: 1606 Chodk.Kost. 64, L *Niech doznam, sprzyiaiąca iż ieft w tym twa rata.* ○ 1620 Śleszk.Ped.ded., L *Dzieło to Pedemontana na pospolitą radę i ratę potrzeb i zdrowia ludzkiego, na Polfki ięzyk przetożyłem.* ○ 1695 Pieś.Kat. 149, L *Rady, raty, wszem dodawał.* ○ (1731) 1767 Jabł.Ez. 204, L *Nie maiąc nizkąd sobie ratu, każe i w kottły i bębny uderzyć. –* L (zan.), SWIL (prze.), SW (m.u.). ◇ **Var:** *rat* subst. m., (1731) 1767 Jabł.Ez. 204, L – L (zan.), SWIL (prze.), SW (m.u.); *rata* subst. f., 1584 W.Post.W.3 136, L – TR, L (zan.), SWIL (prze.), SW (m.u.), DOR (daw.). ◇ **Etym:** nhd. *Rat* subst. m., ‘Hilfe, Ausweg’, GRI. ◇ **Konk:** †*ratunek*, †*rety*. ◇ **Hom:** *rata* subst. f., ‘Teil einer Geldschuld (terminabhängig)’, bel. seit †1575, L, zuerst geb. CN. ◇ **Der:** *ratny* adj., ‘rettend, helfend’, 1623 Birk.Kaz.Ob. Gb, L, zuerst geb. L. ❖ Das Wort wurde wohl zunächst als *rat* entlehnt; im Ruf um Hilfe war *rata* ein Genitiv (vgl. *ratunku! pomocy!*). Jedoch wurde es bald (vgl. den Beleg aus Wujek) als Nominativ verstanden; vielleicht spielte dabei *rada* ‘Rat’ eine Rolle (vgl. Pieśń. Kat., L und Śleszk[owski] Ped. ded., L. Der Ausruf wurde zusammen mit †*rety* verwendet (s.o.), was wohl später eine kontaminierte Form *raty* (†*rety*) ergab. LINDE hat *rety* und *rat* zusammen unter dem Stichwort *rat*, *rata* und verweist unter dem Stichwort *rety* darauf.

« zurück blättern vor »